

TİCARET VE SANAYİ ODALARININ HÜKÜMETLER KARŞISINDAKİ ROLÜ (*)

Çeviren :
Ass. Dr. M. Zafer ÜSKÜL

GİRİŞ

Nitelikleri gereği, Ticaret ve Sanayi Odaları, sanayiciler ve tüccarlar ile hükümet arasındaki organik araçların başlıcaları arasında sayılırlar.

Görevleri gereği, bölgelerindeki ticaret ve sanayinin genel yararlarını dile getirerek bütün ekonomik sorunlar üzerinde kamu iktidarlarına bilgi vermek, önerilerde bulunak durumundadırlar:

Bu yüzden, Ticaret ve Sanayi Odalarının ekonomik kararların hazırlanmasına katılmalarının kabul edilmesi gerektiği ve bunun ortaya hiç sorun çıkarmayacağı sanılabilir. Oysa, müdahale şekillerine ve eylem alanlarına göre, Ticaret ve Sanayi Odaları eşitsiz bir etkililikte görünmektedirler. Yine işaret etmek gerekir ki ekonomi alanındaki hükümet politikalarının bir dereceye kadar yeni bazı yönleri, tüccar ve sanayici temsilcileriyle, şimdiye kadar denenmemiş işbirliği usullerinin ortaya konulmasını gerektirir. Durum, özellikle, daha iyi bir koordinasyon ve daha kesin bir öngörme sağla-

(*) Bir Broşür halinde, 1969 mayısında, Uluslararası Ticaret Odası (CCI) tarafından yayınlanan (Broşür no 259) bu bildirme, Bay Dominique BAGGE (Fransa) tarafından hazırlanan bir tasarı üzerine Ticaret Odaları Uluslararası Bürosu (BICC) tarafından düzenlenmiştir. Ticaret Odalarının CCI'nin Monreal kongresinde (1967) kabul ettiği Özel İşletme Anlaşmasının, kendini ilgilendiren konularda, uygulamaya konmasıyla ilgili tasasını ifade eder.

mak için Devletlerce daha sık yapılan çokyıllık kalkınma planlarının hazırlanmasında böyledir.

Bu bakımdan, bazı ekonomilerin daha belirgin şekilde güdümlü ekonomiye doğru gelişmelerinin, tüccar ve sanayicilerin hükümet yetkilileri karşısındaki uyumlu eylemlerinin yararını azaltmaktan öte, bu birlikte çalışmayı daha gerekli kıldığını hemen ortaya koymak gerekir. Gerçekten, Devletin, eskiden yalnızca sanayici ve tüccarlara bırakılmış bazı hakları kendi üzerine alma derecesine geldiği ölçüde, bu konulardaki kararlarının, düzenlenecek sorunların tam ekonomik anlayışından esinlenmiş olması kaçınılmazdır. İdare, eskiden özel teşebbüse ayrılmış alanları ne kadar çok elde ederse — ve bundan yakınılabilir, fakat bunu böylece ortaya koymak gerekir — kamu iktidarlarının bu faaliyetlerinin üzerine dayanacağı prensiplerin hazırlanması ve uygulanmasına, sanayi ve ticaretle uğraşanların, en azından, katılmaları o kadar çok önemlidir.

I. KAMU İKTİDARLARI İLE TİCARET ODALARININ İŞBİRLİĞİ METODLARI

Devletin ekonomik ve malî politikasının genel yöneliminden usulle ilgili bir sorunu düzenleyen bir metine kadar giden ekonomik nitelikteki kararların hazırlanması amacıyla kamu iktidarları ile Ticaret ve Sanayi Odalarının yaptığı işbirliği çok çeşitli şekiller gösterebilir.

Ticaret Odaları Millî Birliği bürosunun veya bir Ticaret Odası-genellikle başkent Ticaret Odası-bürosunun Devlet Başkanı, hükümet başkanı veya hükümet üyelerince kabulü.

Zorunlu olarak süre yönünden kısa ve amaçları yönünden oldukça genel olan bu çeşit görüşme, herşeyden önce önemli bazı yönelimler hakkındaki dilekleri ortaya koyma ve konjonktüre bağlı genel durumla ilgili bilgiler verme yönünden yararlıdır.

Kamu iktidarlarının Ticaret Odalarına danışma Zorunluğu

Bazı kanun ve yönetmelik hükümleri, çeşitli alanlarda idarî kararların alınmasından önce Ticaret ve Sanayi Odalarına doğrudan doğruya ve zorunlu olarak danışılmasını öngörürler. Bazı ülkelerde ticarî âdetlerin düzenlenmesinde, borsalar veya ticaret mahkemelerinin, genel mağazaların kurulmasında, yetkili kamu mer-

ciit tarafından devredilen ulaşım hizmetlerinin ücretlendirilmesine yönelmiş harçlar tesisinde, vs., durum böyledir.

Ticaret Odalarının Kamu İktidarlarına fikir vermeleri

Bu, belkide, yumuşaklığı ve genelliği yüzünden, en sık kullanılan işbirliği çeşididir. Ticaret ve Sanayi Odaları, bölgelerinin ekonomik faaliyetlerini doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ilgilendiren bütün sorunlar üzerindeki gözlemlerini ve telkinlerini İdareye tanıtmaya yetkilendirilmişlerdir. Bu eylem, bir bakana dilekleri bildirme veya mektup yazma şeklinde olabildiği gibi basına demeç verme veya bir nutuk verirken bir programı açıklamak şeklinde de olabilir.

Ticaret Odaları temsilcilerinin toplantılara, kuruluşlara, meclislere, istişari veya karar alıcı komisyonlara katılmaları

Ticaret ve Sanayi Odaları ülkenin ekonomik hayatına müdahaleyle görevli organların çalışmalarına katılmaya düzenli olarak çağırılırlar. Temsil edilmeleri çeşitli şekillerde olabilir : Ticaret Odalarının bir üyesinin seçilmesi, Ticaret Odalarınca üye olmayan bir kişinin seçilmesi, veto ve seçim hakkına sahip bir bakanın içlerinden birini seçeceği kişileri teklif etmek, vs.. Ticaret ve Sanayi Odalarının böylece temsil edildiği organların rolleri ve nitelikleri çok çeşitlidir : sosyal ve ekonomik yetkilere sahip millî meclisler, devamlı veya özel devamlı komisyonlar, ekonomik hayatın bütün yönlerini ilgilendiren sorunlar, İdareyle meslek temsilcilerinin görüşlerinin karşılaştırılması, yürütme kurulları veya kamu kurumları ya da karma ekonomik şirketlerin idare meclisleri, uzlaştırma, ekspertiz, kredi dağıtım kurumları, vs.

Önceden belirlenmiş yapılara sahip bu resmî işbirliği metodlarının dışında, Ticaret Odaları ve İdare arasındaki ilişkiler, çözümlenecek sorunlara göre değişik şekillerde, kişisel temaslar, doktrin veya metnin hazırlanması aşamasında sık sık önemli olan fikir alışverişleri şeklinde daha az şekilci ve fakat çok daha etkili görüşüm kazanabilirler.

II. KAMU İKTİDARLARI İLE TİCARET VE SANAYİ ODALARI İŞBİRLİĞİNİN EYLEM ALANI

Ticaret ve Sanayi Odalarının kamu iktidarları karşısında, deyin en geniş anlamıyla ekonomik alanda, bir danışma rolü oynar-

dıkları hususunda anlaştıktan sonra, Ticaret Odalarının eylemlerinin en fazla etkili oldukları veya olmalarının gerektiği belli başlı alanları geniş çizgilerle taramak gereksiz olmayacaktır.

Ekonomi ve maliye.

— Sosyal ve ekonomik kalkınma planı. Ekonominin yönelimini uzun yıllar için gösteren bir planın var olduğu ülkelerde, Ticaret ve Sanayi Odalarının, çeşitli uzmanlaşmış komisyonlarda, bu planın hazırlanmasına katılmaları kaçınılmaz bir zorunluluktur.

— Malî politika. Tüccarlar ve sanayiciler kredilerin belli başlı kullanıcıları olduğuna göre, bu alandaki hükümet politikasının hazırlanmasına yakından katılmaları uygun olur. Daha geniş bir şekilde, dolaylı olduğu kadar dolaysız, malî gelirlere katılmanın, onlara millî malî politikanın bütün yönleri üzerinde söz söyleme hakkını sağlaması gerekir.

— Prodüktivite. Ticaret Odaları, prodüktivite konusunda incelemeler ve uygulamalar yapmakla yükümlü kurumların çalışmalarına doğol olarak katılma eğilimindedirler.

— Ekonomik gözlem. Ekonomik konjonktürle ilgili geleceğin öngörülmesi ve analiz çalışmaları iş kurumlarını birinci derecede ilgilendirir. İdare ise, ayrıcalığı sayesinde doğru bilgileri ilgililerden toplayıp istatistikî veriler halinde kullanılmaya sunacak durumdadır. Ticaret ve Sanayi Odalarının, yetkili idarelerin çalışmalarına, bu verilerin daha pratik bir şekilde kullanılmalarını sağlayacak şekilde, yakından katılmaları arzuya değer görünmektedir.

Dış Ticaret

Dış ticaretin sorunları, genel nitelikteki ekonomik ve malî sorunlara sıkı sıkıya bağlı olmakla beraber, özel bir görünüm arzederler. Ticaret ve Sanayi Odalarının bu alandaki eylemi, millî hükümet veya uluslararası kurumlar aracılığıyla olduğundan, belki dolaysız değildir ama bu önemsiz olduğu anlamına gelmez. Hatta, bazı bakımlardan, Ticaret Odaları kamu iktidarlarını az veya çok nazik sorunlar karşısında bırakacak teşebbüslere girişmek için özel olarak araçlanmışlardır. Örneğin, bilgi toplama ve teşvik etme rolleri çok önemlidir. Ekonomiler arasında gerçek alış-veriş ocakları olan uluslararası fuarların, sık sık, yöneticisi durumunda-

dırlar. ECS ve ATA karnelerinde olduğu gibi uluslararası bazı yönetim rejimlerinin çalışmalarını sağlarlar. Son olarak, sınırların ötesinde kurdukları ve yürüttükleri sayısız bağ yüzünden, kendi hükümetlerinin eylemlerini etkileyen, tüccarlar ve sanayiciler arasında gerçek bir yarar birliği kurarlar.

Fakat, çok genel nitelikteki bu eylem dışında, Ticaret Odaları kamu iktidarlarının dış ticaretle ilgili kararlarının bazılarını doğrudan doğruya katılırlar. Örneğin, bazı ülkelerde, ithalât kontenjanlarının dağıtımı veya ihraç işlemlerine kredi garantisi verilmesi konularında söz hakları vardır. Bu alanlardaki rolleri danışma niteliğinde olsa bile, gerçekte, kamu iktidarlarının davranışları üzerine yaptıkları etki dolayısıyla ağır basarlar.

Hukukî İncelemeler

Ticaret ve Sanayi Odalarına yalnızca danışılmamalı, fakat mümkün olduğu ölçüde, bütün hukukî reformlara ve ticareti ilgilendiren düzenlemelere (şirketler hukuku, iflas, ihtira beratları, ticaret mahkemeleri, vs.) katılma hakkının tanınmasının temel önemde olduğu unutulmamalıdır. Hatta, bu konuda, mümkün olduğu kadar sık öncü rolü oynayabilmeleri çok arzu edilir. Odalar, iyi bir uygulama kabiliyeti olabilecek bir ticaret hukuku yaratılması için kuralların saptanmasında özel olarak yeteneklidirler. Böylece, ilgililerin ihtiyaçlarından çok daha az dolaysız olarak bilgi sahibi olan ve gerekli olarak değişik motiflerden esinlenmiş hükümetin eylemini yararlı bir şekilde hazırlayabilirler.

Sosyal Sorunlar

İşgücü istihdam eden Ticaret ve Sanayi Odaları üyeleri, millî iş hukukunun hazırlanması ve uygulanması ve, aile yardımı rejiminin çalışması ve finansmanı ile yükümlü kurumun, sosyal sigortanın, hastalık sigortasının, vs. yönetimiyle birinci derecede ilgilidirler. Aynı şekilde, işgücü sorunlarını incelemekle yükümlü kurumlara katılmaları da çok yararlı olur.

Arazinin Kullanılmasını Düzenlenmesi ve Şehircilik

— Arazinin kullanılmasının düzenlenmesi. Millî kalkınma planları bölgesel nitelikte seçimler kapsadığı zaman, kabul edilecek çözümler konusunda Ticaret ve Sanayi Odalarının millî kurumları

na danışılması arzu edilmeğe değer. Yine, yeni bir bitki yetiştirmek için İdareden izin alınması gerektiğinde veya yerinden yönetimi kolaylaştırmak için dağıtılacak krediler olduğu zaman Ticaret Odalarına her dosya ile ilgili olarak danışılmış olması çok önemlidir. Son olarak, ticaret merkezleri veya sanayi bölgeleri kurulması düşünüldüğü zaman, Ticaret Odaları, özel veya yersel nitelikteki görüşlerden değil fakat temsil etmekte yükümlü oldukları bölgelerinin genel yararlarından esinlenerek gözlemlerini bildirmek için çok yetkilidirler.

— Şehircilik. Şehircilik planlarının ve bunların uygulamasıyla ilgili kararların hazırlanması sırasında, Ticaret ve Sanayi Odalarının, biraz önce açıklanan nedenlerle, düzenli olarak fikirlerine başvurulması arzu edilmeğe değer.

Ulaşım

— Ulaşımın hukukî düzenlenmesi. Ticaret ve Sanayi Odaları, niteliği ne olursa olsun - kara yoluyla, demir yoluyla, nehir, deniz ve hava yoluyla ulaşım -, ulaşımı ilgilendiren düzenleyici metin tasarılarının hazırlanmasına katılmalıdırlar. Çözümü ülkenin ekonomik faaliyetlerine böylesine doğrudan bağlı sorunların incelenmesiyle yükümlü kurul, ofis, komite, ortaklık, birlik ve şirketlerde temsil edilmeleri normaldir.

— Ulaşım altyapısı. İdarî görevleri gereğince limanlar, antrepolar, genel mağazalar, havaalanları, otogarlar kurmaya veya işletmeye çağırılan Ticaret Odalarına, bunları ilgilendiren bütün tasarılar için danışılmalıdır. Aynı şekilde, büyük şehirlerde trafiğin, gereçlenme koşullarının, genel ulaşım araçlarının ortaya çıkardığı sorunların çözümlenmesine daha fazla katılmaları arzu edilmeğe değer görünmektedir.

— Posta ve haberleşme. Yazının ve sözün bu çeşit ulaşımı ekonomik hayatta o kadar önemlidir ki, onun işleminde ve ıslah edilmesinde çoğu zaman belli başlı kullanıcıları olanların deneylerinden yararlanmak gerekir.

Öğretim

Ticaret Odalarının üzerlerine aldığı öğretim görevi çoğu zaman çok önemlidir. Ticaret ve sanayi kurumlarını yaşatmaya çağırılacak olan her seviyedeki insanın yetiştirilmesini kolaylaştırır.

mağa uğraşırlar. Meslek formasyonu ve teknik öğretim veya doğrudan doğruya, orta öğretimden yüksek öğretime kadar, ticaret öğretimi, veya olgunlaşma ve bilgi tazeleme söz konusu olduğunda Ticaret Odalarının birçoğunun sahip olduğu tecrübe, öğretim konusunda onlara danışmayı kaçınılmaz kılar. Yine, millî eğitimle yükümlü idare ile bağ kurmak, tecrübe alışverişini kolaylaştırmak kadar harcanan güçlerin koordinasyonunu sağlamak için de kaçınılmazdır.

TAVSİYELER

Sonuç olarak, CCI bünyesi içinde işleyen Ticaret Odaları Uluslararası Bürosu (BICC), ekonomi ve politika alanlarının gitgide daha sıkı bir şekilde içiçe girmelerinin, kamu iktidarları ile tüccar ve sanayicilerin yetkili temsilcileri arasında, ve millî ekonominin iyi işlemesi yararına, artan ve güvenli bir işbirliği kurulmasını arzuya değer kıldığı görüşündedir.

BICC, **hükümetlere** hitabeden aşağıdaki tavsiyelerde bulunur :

— Ticaret Odaları ve İdare arasındaki işbirliği, varlığını, herşeyden önce, tüccar ve sanayicilere en geniş anlamda ekonomik politikanın **amaçları** ve bu amaçlara ulaşmak için kamu iktidarlarının öngördüğü **araçlar** üzerinde iyi bir **bilgi** aktarılması şeklinde göstermelidir.

— Fakat, ne kadar yararlı olursa olsun, Ticaret Odalarının tüccar ve sanayicileri birinci derecede ilgilendiren **kararların hazırlanmasına gerçekten katılmasına** temel teşkil etmezse, bu bilgi aktarılması verimsiz ve her halde yetersiz kalacaktır. Bütün yönleriyle ekonomik politikayı yürütmesi istenilen tüccarlar ve sanayiciler, hem ekonomik politikanın gerektirdiği seçimlerle yakından ilgilidirler ve hem de onun gerektirdiği metodlar ve araçlar konusunda kamu iktidarlarına tavsiyelerde bulunmağa doğal olarak yetkilidirler.

— Son olarak, bu yarar ve yetki, Ticaret Odalarını, bir çok alanda ekonomik nitelikteki **kararların yürürlüğe konulmasına katılmaları** sebebiyle, kamu iktidarlarının yardımcıları durumuna getirir. Uygulamanın bütün sorunları üzerine bulunmaya yetenekli oldukları tavsiyeler, kamu yararına çalışan hizmet ve kurumları en

ucuza işletebilme kapasiteleri, üyeleri veya kendilerine bağlı olanların ihtiyaçlarına cevap vermek için sık sık inisiyatifi ele alabilmeleri Ticaret Odalarını, tüccarlar ve sanayicilerle İdare arasında etkili bir aracı durumuna getirir.

— Sonuç olarak, BICC, hükümetlerin dikkatini, özel bir önemle, Ticaret Odalarının **ekonomik politika kararlarının hazırlanmasına olduğu kadar uygulamasına da katkıda bulunabilecek durumda oluşuna** çekmenin gerekliliğine inanır. BICC, kamu iktidarlarının, tecrübeye dayanan bir gerçekçiliğin başarımın en önemli bir koşulu olduğu bir alanda, genel yarara uygun olarak, eylemlerine Ticaret Odalarını ortak etmeleri dileğini bildirir. Bu bakımdan işaret etmek gerekir ki bu işbirliğinin etkililiği, Ticaret Odaları bünyesinde mesleklerarası temsilin geçerliliğine bağlıdır. Demekki, hükümetlerin, ticaret ve sanayinin genel çıkarlarının Ticaret Odaları bünyesinde serbestce temsil edilmelerine zarar verebilecek hiçbir davranışta bulunmamaları kaçınılmaz bir gerekliliktir.

BICC, ikinci olarak, **Ticaret Odalarına** hitabeden aşağıdaki tavsiyelerde bulunur :

a) Hakları olduğunu ileri sürebilecekleri rolü oynamak için Ticaret Odaları, bir yandan, sanayi ve ticaretin tümünü her zaman en iyi şekilde **temsil** ettiklerini ve, diğer yandan, **duruma uyabilme yeteneklerinin** onları aktüalitesi ve öngörülebilir gelişmesi içinde ekonomik evrimin tam içinde tuttuğunu gösterecek şekilde davranmak zorundadırlar. Gerçekten, Ticaret Odaları ancak bu yeteneklerini göstererek kendilerini, ekonomi alanında en yetkili muhatap ve yardımcı olarak, kamu iktidarlarına kabul ettirebilirler.

b) Uluslararası Ticaret Odası ve özel olarak BICC bünyesinde, uluslararası veya bölgeler arası nitelikteki birliklerde veya ikili ilişkilerde, özellikle sınır ilişkileri çerçevesinde, çeşitli ülkelerin Ticaret Odaları, **ilişkilerini geliştirmek için** hiç bir fırsatı kaçırmamalıdırlar. Bu görüşmelerden, ilk olarak, kendi ekonomilerinin işleyişi üzerinde oynadıkları roller konusunda **karşılıklı bilgi alış-verişini**; ikinci olarak, **Ticaret Odalarının görevi kavramını bir bütün olarak** ortaya çıkartmayı ve yüceltmeyi; üçüncü olarak, belirli bir sorunu çözümlemek veya sınırları gözönüne almaksızın kamu yararına bir hizmeti kurup yürütmek için Ticaret Odalarının **birlikte uygulamalarını** kolaylaştırmayı sağlayacak şekilde yararlanılmadır.

c) Sonuç olarak, BICC, Ticaret Odalarını, hemen, **uluslararası düzeyde ekonomiyle ilgili kararlara ve uygulamalara katılma rollerini daha fazla kavramaya davet eder.** Her zaman daha geniş bir eseri en fazla etkililikle tamamlamak için artık kaçınılmaz olan alanı ve eylem araçlarını onlara yalnızca uluslararası bir öneme sahip olmanın kazandırabileceğine inanır.